

Charakterystyka zaburzeń osobowości – wiązka A

Zaburzenia osobowości to trwałe, sztywne i głęboko zakorzenione wzorce zachowań oraz wewnętrznych doświadczeń w relacji ze środowiskiem, które znacząco odbiegają od oczekiwań kulturowych. Są one tak dalece ugruntowane, że są powodem upośledzenia funkcjonowania społecznego i zawodowego. Oficjalnie można rozpoznać je u pacjentów po ukończeniu 18 roku życia. Wcześniej uznaje się je za zaburzenia w okresie dzieciństwa. Należy podkreślić, iż zaburzenia osobowości nie są zaliczane do chorób, a należy je rozumieć raczej jako odstępstwa od normy. Klasyfikacja DSM-5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) dzieli te zaburzenia na trzy grupy, które nazywane są wiązkami. W niniejszym artykule omówiona zostanie Wiązka A, określaną mianem „dziwno-ekscentrycznej”.

Źródło: pixabay.com

Charakterystyka Wiązki A

Wiązka A obejmuje zaburzenia, których dominującymi cechami są nietypowe zachowania, trudność w nawiązywaniu bliskich relacji oraz specyficzny sposób myślenia, często przypominający spektrum psychotyczne (tj. występowanie łagodnych zniekształceń myślenia i postrzegania, przypominających objawy schizofrenii, ale bez pełnej utraty kontaktu z rzeczywistością). Osoby te są postrzegane przez otoczenia jako chłodne, wycofane, zdystansowane oraz podejrzliwe. W grupie tej wyróżnia się trzy rodzaje osobowości: paranoiczną, schizoidalną oraz schizotypową.

1. Osobowość paranoiczna.

Najbardziej charakterystyczne cechy to wszechobecna nieufność i podejrzliwość wobec innych. Osoby z tym zaburzeniem osobowości postrzegają motywy działań innych ludzi jako celowo wrogie lub poniżające. Do kluczowych objawów można zaliczyć:

- Podejrzewanie bez wystarczających podstaw o wykorzystywaniu i oszukiwaniu przez innych.
- Ciągła potrzeba analizowania i sprawdzania lojalności bliskich oraz współpracowników.
- Niechęć do zwierzania się bliskim z obawy, że informacje zostaną wykorzystane przeciwko osobie z zaburzeniem.
- Dopatrywanie się ukrytych, złośliwych znaczeń oraz motywacji w niewinnych uwagach/zachowaniach.

2. Osobowość schizoidalna.

Charakteryzuje się wycofaniem z relacji społecznych w połączeniu z ograniczonym zakresem wyrażania emocji w kontaktach z innymi ludźmi. Należy zaznaczyć tutaj różnicę między tym zaburzeniem a fobią społeczną. Osoby z osobowości schizoidalną nie odczuwają lęku, lecz cechuje je całkowity brak potrzeby bliskości. Kluczowe objawy to:

- Brak dążenia do bliskich relacji oraz czerpania z nich przyjemności (włącznie z byciem członkiem rodziny).
- Preferowanie aktywności wymagających samotności.
- Znikome zainteresowanie sferą doświadczeń seksualnych.
- Chłód emocjonalny, dystans i spłaszczona uczuciowość.

3. Osobowość schizotypowa.

Najpoważniejsze zaburzenie w tej wiązce, które można uznać za łagodniejszy wariant schizofrenii. Charakteryzuje się deficytami społecznymi (tj. znaczne trudności w tworzeniu bliskich więzi oraz silny dyskomfort i lęk w sytuacjach interpersonalnych) oraz ekscentrycznym zachowaniem. Objawy obejmują:

- Myślenie magiczne wpływające na zachowanie (np. wiara w jasnowidzenie, telepatię).
- Patologiczne doświadczenia zmysłowe (np. złudzenia).
- Dziwaczny sposób mówienia (metaforyczny, nadmiernie szczegółowy).
- Silny lęk społeczny, który nie maleje wraz ze stopniem poznania drugiej osoby i związany jest z podejrzliwością.

Zaburzenia osobowości z Wiązki A stanowią wyzwanie diagnostyczne i terapeutyczne głównie ze względu na niski poziom wglądu pacjentów oraz ich tendencję do izolowania się od społeczeństwa. Pomimo różnic w mechanizmie zaburzenia (kolejno podejrzliwość, izolacja oraz ekscentryczność), to można wyznaczyć ich wspólny mianownik – trudność w budowaniu relacji i zdrowych więzi z innymi. Wczesna interwencja terapeutyczna może pomóc w poprawie jakości życia i funkcjonowania społecznego osób dotkniętych tymi zaburzeniami.